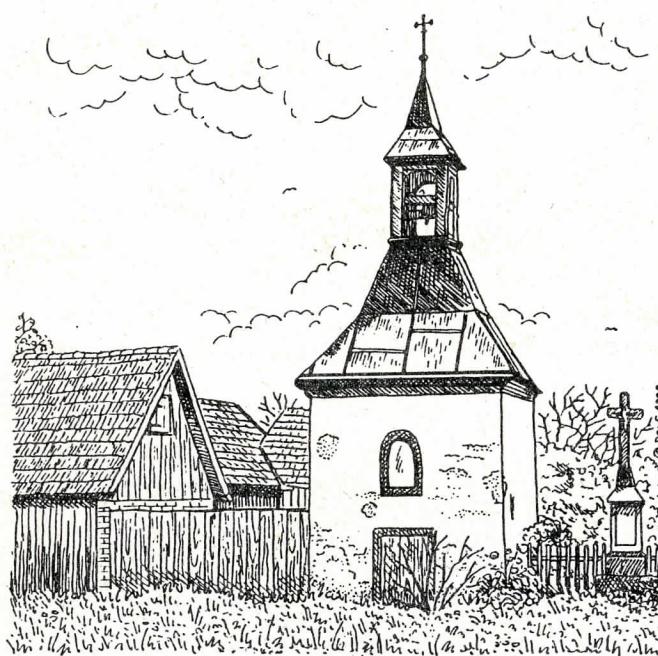

Vlasti - vědne LISČÍ

39
ZÁŘÍ 1998

PŘÍLOHA ODERSKÉHO ZPRAVODAJE • HISTORICKO-VLASTIVĚDNÝ SPOLEK V ODRÁCH

KAPLE SV. FLORIÁNA A PANNY MARIE

Kaple na kresbě Ing. Petra Lelka.

CHARAKTERISTIKA OBJEKTU

Kaple sv. Floriána a Panny Marie se nachází na okraji osady Emauzy, místní části obce Vražné. Jedná se o zděnou budovu na čtvercovém půdoryse o rozměrech 3,5 x 3,3 m. Přibližná výška objektu je ve vrcholu kříže asi 11,5 m. Kaple má stanovou střechu s lucerníkou (ve střešním prostoru je umístěna nosná konstrukce zvonu). Kaple má vstup orientován na severozápad a dva okenní otvory v bočních průčelích. Nad vstupem je asymetricky umístěna edikula, pravděpodobně určená pro sochu světce, kterému byla kaple zasvěcena.

Interiér kaple tvoří jedna místnost o rozloze 1,87 x 1,98 m, která je zaklenuta valenou klenbou. V této je otvor umožňující vstup do krovu. Konstrukce krovu nebyla prozkoumána, ale pravděpodobně odpovídá typu zděné zvonice (nasvědčuje tomu také větší tloušťka nosných stěn - asi 0,7 m).

HISTORIE OBJEKTU

Objekt není zapsán v seznamu stavebních památek. Protože nebylo nalezeno datování objektu, bylo nutno zjistit alespoň přibližné stáří kaple. Na mapě stabilního katastru z roku 1836 je zaznamenán v dnešním místě kaple zděný objekt odpovídající velikosti. Z toho lze usuzovat, že kaple na tomto místě stála již v té době, tedy že její stáří je nejméně 152 let. To by zvyšovalo hodnotu této velmi prosté drobné stavby.

Návrh oltářního obrazu:

„Mučednictví sv. Floriána“ - reprodukce rytiny od Rafaela Sadlera Staršího z „Bavaria sancta“ z roku 1615.

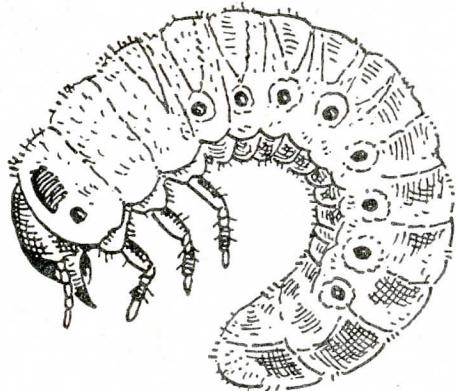
Ing. arch. Šárka Brantalová

Výnatek z průvodní zprávy k návrhu opravy kaple, redakčně upraveno.

DVA CHRÁNĚNÍ ŽIVOČICHOVÉ NA ODERSKU

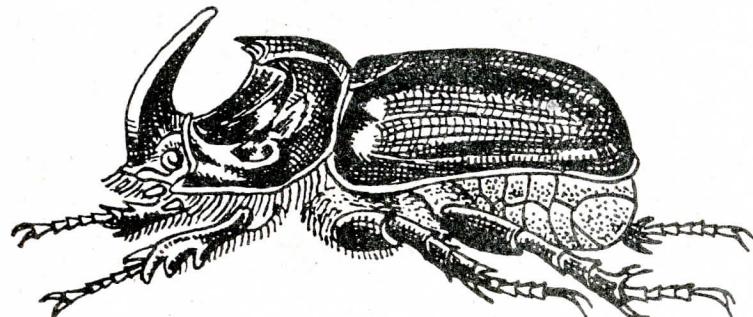
V letošním roce pracovníci státní ochrany přírody na Odersku dohlíželi na dva záchranné přenosy chráněných živočichů - nosorožíků kapucínek - *Oryctes nasicornis* (LINNÉ, 1758) v Odrách a mihulí potočních - *Lampetra planeri* (BLOCH, 1784) v Jakubčovicích nad Odrou.

O jaké živočichy se to vlastně jedná? Nosorožík kapucínek je brouk z čeledi vrubounovitých a je rozšířen na většině území Evropy mimo nejchladnějších částí, Anglie a západní Francie. Podle vyhl. č. 395/1992 Sb. (dále jen vyhláška), kterou se provádí zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (dále jen zákon), patří nosorožík kapucínek mezi zvláště chráněné živočichy a byl zařazen mezi druhy ohrožené. Jako takový požívá ochrany podle § 50 zákona a § 16 vyhlášky.

Larva nosorožíka kapucínka na kresbě Ing. P. Lelka

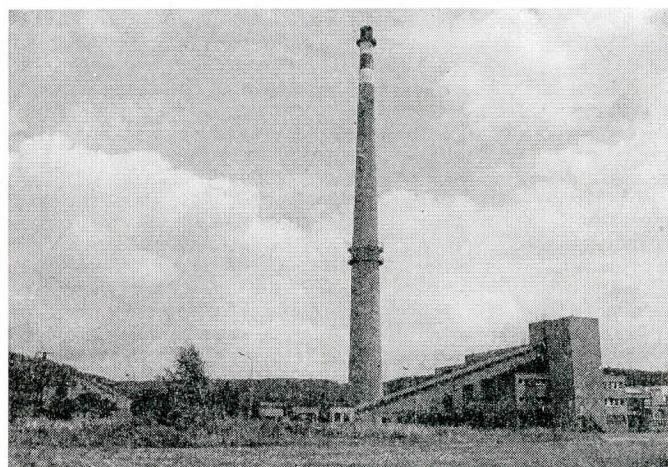
Jak z těchto právních norem vyplývá, zvláště chránění živočichové jsou chráněni ve všech svých vývojových stadiích. Chráněna jsou jimi užívaná přirozená i umělá sídla a jejich biotop. Je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů, zejména je chytat, chovat v zajetí, rušit (m.j. např. i fotografovat, pokud to živočichy ruší!), zraňovat nebo usmrcovat. Není dovoleno sbírat, ničit, poškozovat či přemisťovat jejich vývojová stadia nebo jimi užívaná sídla. K přesunům zvláště chráněných živočichů nebo sídel musí vydat povolení příslušný orgán státní ochrany přírody - podle stupně ochrany buď okresní úřad nebo Ministerstvo životního prostředí ČR. Není snad již nutno zdůrazňovat, že každé zjištěné porušení těchto povinností bude potrestáno citelnou pokutou a případně i nápravným opatřením. Tolik alespoň ve stručnosti k právnímu zajištění ochrany.

Sameček nosorožíka na kresbě Ing. P. Lelka

U nosorožíka kapucínka je nápadný pohlavní dimorfismus, t.j. rozdílný vzhled obou pohlaví. Zatímco samička je podobná většině brouků, sameček se pyšní růžkem, podle kterého získal své rodové jméno. Přitom délka růžku i celková délka (25 - 40 mm) samců je velmi proměnlivá. Dospělí brouci se dožívají poměrně krátkého věku (4 - 5 týdnů) a vyskytuje se od května do září. Živí se tlejícími rostlinnými částmi, přiležitostně i zelenými částmi rostlin. Oplozené samičky kladou několik desítek asi 2 mm dlouhých oválných bílých vajíček, v přírodě do trouchnivého dřeva a humusu, v prostředí ovlivněném člověkem i do hromad vlnkých pilin, kůry, dřevěných odpadků a kompostů. Před kladením vajíček se samičky hluboko zahrabávají. Larvy se vyvíjejí několik let a před zakuklením jsou dlouhé až 12 cm. Dorostlé larvy si před zakuklením vytvářejí kokon nebo jen dutinu v substrátu. Kukla je zprvu zlatozlatá a později hnědne. Po 6 - 8 týdnech se líhne dospělý brouk, který ještě 2 měsíce zůstává v kokonu (brouci vylíhlí na podzim vylezájí až na jaře). Brouci jsou aktivní až po soumraku, čímž unikají pozornosti. Jejich vzácnost je dána jednak skrytým způsobem života, jednak kácením starých listnatých stromů a likvidací druhotních biotopů jako např. hromad starých pilin nebo dřevěného odpadu.

Tak k tomu málem došlo i na Odersku v areálu a.s. OPTIMIT, Odry. Jen zásluhou pracovníků s.r.o. SEKO a a.s. OPTIMIT bylo naleziště nosorožíků včas zjištěno a doufajme, že i zachráněno. Jak ale ke všemu došlo?

Místo výskytu nosorožíka kapucínka v a.s. Optimit.

Foto: Ing. P. Lelek

V červnu letošního roku byla firma SEKO v rámci zajištění pořádku v a.s. OPTIMIT pověřena mimo jiné úklidem skládky nepotřebných pilin u bývalé uhelné kotelny v severozápadní části areálu a.s. Jelikož chtěli pracovníci, pověřeni úklidem, využít staré piliny jako humus pro organické hnojení okrasných výsadeb, přesívali je. S překvapením však zjistili, že v nejstarší hromadě pilin se vyskytuje velké množství velkých hnědých brouků a ještě více obrovských larv, připomínajících chroustí ponravy. O tomto svém nálezu

informovali ekoložku a. s. OPTIMIT - paní Ing. N. Kulíkovou, která podala zprávu na MěÚ v Odrách a následně i na OkÚ v Novém Jičíně.

Oddělení ochrany přírody referátu ŽP OkÚ v Novém Jičíně zahájilo správný řízení, ve kterém se snažilo najít vhodnou náhradní lokalitu, kde by se mohli nosorožíci nadále ne rušeně vyskytovat. Ve spolupráci s MěÚ v Odrách byly vytipovány dvě lokality - pod Pohořským kopcem za zemědělským areálem a na místě zrekultivované městské skládky na Hranické ulici v Odrách. To, že je nutno ponechat přemístěné piliny s nosorožíky v klidu dalších deset a více let a že lidé každou takovou volně přístupnou skládku okamžitě využijí k přiložení všeho nepotřebného odpadu, rozhodlo o výběru lokality za oplocením na ul. Hranické.

Vlastní záchranný přesun zajišťovala na své náklady a.s. OPTIMIT. Po vytýčení hromady zetlelých pilin, v níž se vyskytovala různá vývojová stadia nosorožíků a kterou již pokrývala bujná vegetace, dne 27.9.1998 začal vlastní přesun. Hydraulickým nakladačem byly piliny postupně nakládány na nákladní automobil LIAZ a odváženy na nové místo. I když se pan Somr snažil nabírat piliny co nejšetrněji, při jejich vysypávání na korbu i při vyklápění došlo k rozpojení slehlých pilin. Obnažené i vypadlé larvy, kukly i nosorožíky průběžně sbírala paní Podešovová, která dohlížela nad průběhem prací a která je nakonec vrátila do původních pilin na místě jejich nové skládky. Snad se celý přesun vydařil a nosorožíci tak budou i nadále okrasou přírody na Odersku.

Druhým zmíňovaným živočichem je mihule potoční, která patří mezi kruhousté. Jedná se o vodního obratlovce s chrupavčitou kostrou, válcovitým tělem, s jednou ocasní a se dvěma nepárovými hřbetními ploutvemi. Ústa má nálevkovitá - v dospělosti s rohovitými zoubky (*počet a rozmístění zoubků v horničelistní a dolnočelistní destičce je důležitým určovacím znakem mihuli*), přísaavná a bez čelistí. Na dně ústní nálevky je vysunovatelný jazyk s rohovitými zuby na předním konci. Mihule dýchají žábrami, které za očima vyúsťují sedmi žaberními otvory a které jsou umístěny ve váčkovitých dutinkách. Mihule potoční se v Evropě vyskytuje ve vodách patřících do úmoří Baltického a Severního moře, v Irsku, Francie a v severní Itálii.

Podle vyhl. č. 395/1992 Sb. je mihule potoční zvláště chráněným živočichem a patří mezi kriticky ohrožené živočichy (*tzn. nejohroženější a nejpřísněji chráněné*). Podmínky ochrany jsou obdobné jako u nosorožíka, jen jsou přísnější. Orgánem ochrany přírody, který vyjímečně může povolit zásah do biotopu (naleziště) mihulí, je Ministerstvo ŽP ČR.

Mihule potoční žije v čistých potocích pstruhového pásmá. Dospělé dosahují délky maximálně do 190 mm, zpravidla jsou však menší. Larvy mihule zvané minohy, žijí 3 - 7 let zahrabány v jemných náplavech dna a dosahují velikosti v 1. roce 27 - 69 mm, v 2. roce 54 - 105 mm, ve 3. roce 87 - 125 mm, ve 4. roce 135 - 168 mm a před přeměnou v dospělého jedince až 200 mm. Minohy filtrují detrit velkými trojúhlými ústy s podkovovitým horním rtem. Při přeměně larvám dorůstá větší ploutevní lem, ústa s přísavkou, objevují se oči a rozrůstají se jim pohlavní žlázy. Na jaře (na Odersku to bývá okolo 1. května) opouštějí bahno a plavou volně v proudu, kde se třou a kladou jikry. Mihule potoční má

v dospělosti zakrnělou trávicí trubici a vůbec nepřijímá potravu. Po tření dospělé mihule hynou.

Vzácnost a ohroženost mihulí je dána především ohrožením jejich přirozených míst výskytu. Jsou totiž velice citlivé na čistotu vody, na úpravy toků a tragické je pro ně vyschnutí vodoteče. Tyto faktory vedly m.j. k vyhynutí populace mihule potoční v bývalém mlýnském náhonu v Odrách, odkud byly pozorovány a odkud existuje z r. 1965 i dokladový exemplář.

Jak již bylo v úvodu tohoto článku zmíněno, Odersko se může pyšnit výskytem mihule potoční v Jakubčovicích nad Odrou. Jedná se o jedinou současně známou lokalitu tohoto kriticky ohroženého živočicha na celém území okresu Nový Jičín a zaslouží si tak naši pozornost a ochranu. Mihule se v Jakubčovicích vyskytuje v bývalém vodním náhonu, který je napájen vodou z řeky Odry (od jezu u vodárny u kamenolomu) a který v minulosti poháněl dva mlýny a jednu turbínu. Jen díky tomu, že je trvale protékán relativně čistou vodou, můžeme pravidelně pozorovat tření mihulí na několika místech náhonu (*přesnější místa úmyslně neuvádím*).

Podobně jako u nosorožíků, i u mihulí stál vlastník a správce vodního náhonu - t.j. obec Jakubčovice nad Odrou, před problémem, jak zajistit vyčištění přes dvacet let neudržovaného a po loňských povodních zaneseného náhonu. Po vyžádání odborných stanovisek od celorepublikového garantu - ZO ČSOP Vlašim, zastoupené Dr. Hanelem, a po vydání závazných stanovisek Ministerstvem ŽP ČR a referátem ŽP OkÚ v Novém Jičíně bylo konečně možno přistoupit k přesunu minoh (larev mihulí) z úseku náhonu, který se bude čistit, do úseku, který zůstane netknut.

Vlastní odlov a přenos minoh, velevrubů tupých, raků říčních a střevlí potočních zajišťovala ZO ČSOP Nový Jičín, pod vedením RNDr. Bohumíra Lojkáška, Csc. z Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity. Proběhl 23.7.1998 a bylo při něm přemístěno celkem 62 ks minoh různé velikosti.

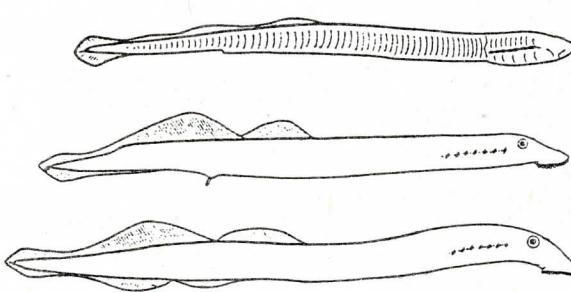
Ing. Petr Lelek
pracovník úseku ŽP MěÚ v Odrách
a předseda ZO ČSOP Odry

Citovaná a použitá literatura:

PECINA, Pavel: *Kapesní atlas chráněných a ohrožených živočichů*, SPN, Praha, 1979

HRABĚ, Sergej: *Klíč našich ryb, obojživelníků a plazů*, SPN, Praha, 1973

HANEL, Lubomír: *Bull. LAMPETRA*, ZO ČSOP Vlašim '94

*Larva (minoha), samec a samice mihule potoční (zmenš.).
Převzato z publikace Klíč našich ryb, obojživelníků ...*

At se konají modlitby prosebné, přáníluvné i děkovné za všechny lidi.

I.Tim. 2,1

Srděčně Vás zveme na posvěcení
kapličky-zvoničky v osadě Emausy
po její opravě v úterý

15.9.1998 v 15¹⁵ hodin,
které se uskuteční při slavnostní mši
svaté sloužené u uvedené památky.

K hojně účasti zvou:

© PELE, 1998

Nesete břemena jeden
druhého a tak naplníte
zákon Kristův. Gal. 6,2

OZNÁMENÍ
o svěcení 5 křížů na území
města Oder dne 22.9.1998.

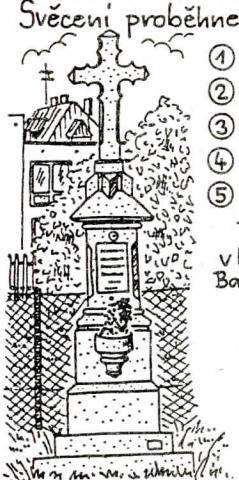
Svěcení proběhne podle uvedeného pořadí:

- ① 15³⁰ hod. na ulici Slunečné
- ② 15⁴⁵ hod. na ulici Potoční
- ③ 16⁰⁰ hod. na ulici Hranické
- ④ 16¹⁵ hod. na Novém Městě
- ⑤ 16³⁰ hod. na ulici Skřiváncí

Po ukončení svěcení bude
v kostele sv. Bartoloměje v 17⁰⁰ hod. děkovna
mše svatá.

Na hojnou účast se těší:

Město Odrážecí římskokatolická farnost Odry: Historicko-vlastivědný sp. v Odrách:

Občanské sdružení MAKÁ pořádá koncert

**AGAINST
THE
WALL**

účinkují

Pepa Streichl & TrucBlues (Ostrava)

Vánoce (Folbeck)

Chorchester (Holešov)

Luza (Opava)

Bardo Thödel (Opava)

**19.9.1998 v 15⁰⁰ hod
Spálovský Mlýn u Oder
(za Klekočívkem)**

Finanční výtěžek bude využit na aktivity
podporující ochranu přírody a rozvoj kultury